

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ
ตำบลดงเมืองแ่อม อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น*
Guideline for Community Enterprise Management:
A Case Study of Community Enterprise of Banana Processing,
Ban Nongwangrue, Tombon Dongmuangam, Khoasuankwang
District, KhonKaen Province

สุวิทย์ วงศ์คำ และสทภาพ มงคลศรีสวัสดิ์
Suwit Wongkham and Sathapond Mongkonsrisawat
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wiwsilly@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ ตำบลดงเมืองแ่อม อำเภอเขาสนกวาง จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองแวงเรือ 3) เสนอแนะแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ ให้มีโอกาสได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยในระดับที่สูงขึ้น โดยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การสัมภาษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการจัดทำแนวคำถามฉบับร่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปผล และเสนอข้อเสนอนะเพื่อใช้ในการพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านหนองแวงเรือ มีรูปแบบการดำเนินงานกิจการด้วยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยการนำสินค้าการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่มาแปรรูป โดยในการผลิตกล้วยตาก จะใช้เวลาในการผลิตประมาณ 8 เดือน ตั้งแต่การคัดเลือกผลผลิต ดำเนินการแปรรูปไปจนถึงเก็บใส่ถุง

*ได้รับบทความ: 10 มกราคม 2561; ตอปรับตีพิมพ์: 10 สิงหาคม 2561

Received: January 10, 2018; Accepted: August 10, 2018

และบรรจุเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะจัดจำหน่ายในราคากล่องละ 35 บาท (3 กล่อง 100 บาท) โดยจะมีลูกค้าเดินทางมาซื้อด้วยตนเอง รวมถึงการจัดส่งสินค้าทางไปรษณีย์

2. ด้านสภาพและปัญหา ประเด็นหลักที่พบ ได้แก่ ด้านการผลิต เนื่องจากสภาพอากาศมีความชื้นสูงและไม่ค่อยมีแดด จึงไม่สามารถตากกล้วยได้ อีกทั้งในส่วนของบรรจุภัณฑ์ แม้การมีบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยจะเรียกความสนใจจากผู้บริโภคได้ แต่ขณะเดียวกันก็จะทำให้ราคาของสินค้าสูงขึ้น ประกอบกับขณะนี้ยังไม่มีแหล่งเงินทุนที่มากพอ ทำให้เรื่องดังกล่าวยังไม่อยู่ในความสนใจของทางสมาชิกมากนัก ด้านการตลาด ยังคงขายแค่ในพื้นที่และสถานที่ใกล้เคียงเท่านั้น และยังขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ทางโซเชียลมีเดีย เพราะทางสมาชิกไม่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องนี้ ด้านแหล่งเงินทุน การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงไม่ต่อเนื่องและมีเงินทุนสนับสนุนที่น้อยมาก ปัจจุบันมีเพียงเงินทุนของ อบต. จำนวน 58,000 บาท และกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 500,000 บาทเท่านั้น ส่วนภายในกลุ่มสมาชิก ไม่อยากกู้ยืมเงินมากนัก เพราะไม่มีผู้ค้ำประกันและหลายคนมองว่าไม่อยากเป็นภาระภายหลัง ดังนั้น จากปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเสนอแนะให้ควรมีการใช้ตู้อบกล้วยจากพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) เพื่อให้การผลิตสามารถทำได้ในทุกฤดูกาล อย่างไรก็ตาม ตู้อบกล้วยยังไม่เคยได้รับการทดลองมาก่อนว่าจะสามารถใช้ได้ผลดีกับกล้วยหรือไม่ จึงต้องศึกษาแนวทางดังกล่าว โดยขอคำปรึกษาจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป ส่วนทางด้านการตลาด ต้องการผู้ให้คำแนะนำด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้งานทางโซเชียลมีเดีย เพื่อพัฒนาประชาสัมพันธ์แบรนด์สินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองแวงเรือให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้กว้างขึ้น และในด้านแหล่งเงินทุน ทางกลุ่มยังคาดหวังว่าในอนาคตจะมีภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนมากขึ้น เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงกว้างต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purpose of this research aimed to 1) investigate the management process of manufacturing, marketing, finance, cost and the return on investment of community enterprise of banana processing, Ban Nongwangrue, Tombon Dongmuangam, Khoasuan kwang district, Khonkaen province 2) study the problems and obstacles in community enterprise management 3) provide suggestions in developing banana processing's product to be the OTOP product champion : OPC. To analyze and summarize to get the

results and recommendations in developing of the study, the researcher conducted the draft survey based on the related papers, concepts, theories, relevant research studies about the community enterprise management, interviewing of community enterprise.

The results revealed that:

1. The community enterprise management of banana processing, Ban Nongwang rue was managed by themselves since the process of selecting materials for the product, manufacturing process, working process, investment funds, the return on investment and selling the product. There were many difficulties on making the Banana processing which are the inappropriate environment for growing the banana, the rainy season that obstructed the manufacturing process, limited funding, lack of knowledge on marketing channels such as social media and also there was not much ways to sell the product. According to these problems, the community had to manage the materials which were 20 of banana orchards and purchased cavendish banana from other sources to be the substance for banana chips.

2. In conclusion, the researcher recommended that apart from educating the member of community enterprise of Banana processing about the manufacturing process and the technology that accommodating in produce the product in rainy season, the government and related department should allocate the budget for them. Furthermore, they should educate the member about trading, marketing promotion, manufacturing process, build on the product level to be the national level and international level and also pay attention to being a part of OTOP product champion : OPC.

Keywords: Community Enterprise Management

1. บทนำ

องค์ความรู้และปัจจัยในการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลทำให้ประสบความสำเร็จ ไม่ใช่เพียงการบริหารจัดการแรงงาน ทรัพยากร และเงินทุนอีกต่อไป แต่เป็นวิสาหกิจ (Enterprise) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า เป็นแนวทางของการ

พัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าหรือเศรษฐกิจชุมชน ที่มีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น รัฐบาลจึงมีการกำหนดนโยบาย เพื่อการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ และการอุดหนุนเงินทุนเข้า

ชุมชน ซึ่งมีการกำหนดให้ชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ รวมตัวกันผลิต และทำการพัฒนาสินค้าของตนเอง จากฐานทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่นและองค์ความรู้เดิมตามเจตนารมณ์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ทั้งนี้ ในระยะต่อมารัฐบาลได้มีการกำหนด ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนกระตุ้นและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น ส่วนนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) หรือ OTOP ได้เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและชุมชนระดับรากหญ้า โดยให้แต่ละหมู่บ้าน มีผลิตภัณฑ์หลักเป็นของตัวเอง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ทำการพัฒนาเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ ชุมชนของตน ซึ่งจากการจัดกลุ่มผู้ประกอบการ ในประเทศไทย พบว่าสินค้า OTOP เป็นพื้นฐาน ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด ย่อม (Small and Medium Enterprises) หรือ SMEs และเกิดเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ (Large Scale Enterprise) หรือ LSE ต่อไปได้ ซึ่งทำให้ ประเทศเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง

(Wea-do, 2014 : 105)

โดยกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปกล้วยบ้านหนอง แวงเรือ ตำบลดงเมืองแอม อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้นเนื่องจากใน หมู่บ้าน มีการปลูกกล้วยซึ่งให้ผลผลิตเป็นจำนวนมากตลอดปี จึงมีแนวความคิดว่าควรนำกล้วยมา แปรรูปเพื่อให้เก็บได้นานขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่ม มูลค่าให้กับผลผลิตอีกด้วย แต่เนื่องจากกำลังการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจาก กล้วยมีจำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของ ตลาด เนื่องจากไม่มีวัตถุดิบในท้องถิ่น อีกทั้งแหล่ง จำหน่ายในท้องถิ่นมีน้อยและไม่มีความต่อเนื่อง และยังมีปัญหาด้านไม่สามารถผลิตวัตถุดิบได้ เพราะมีปัญหาดินเค็ม รวมถึงต้นทุนในการผลิตสูง ผลผลิตการเกษตรต่ำจึงทำให้เกิดรายได้ในชุมชน มีความไม่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปอาหารจากกล้วยบ้านหนองแวงเรือ จึงต้องการที่จะยกระดับธุรกิจผลิตภัณฑ์ในชุมชน (OTOP) ให้เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับต่อการขยายตัวของตลาด เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ของจังหวัดและประเทศต่อไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจ ชุมชนแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ ตำบล ดงเมืองแอม อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น ว่ามีความเป็นมา การดำเนินกิจการและการจัดการกับ ปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำประโยชน์ที่ได้ รับมาพัฒนา ต่อยอดหรือปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน แปรรูปกล้วยในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ ตำบลดงเมืองแอม อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลดงเมืองแอม อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปกล้วย ให้มีโอกาสดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยในระดับที่สูงขึ้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาการบริหารจัดการและใช้วิธีการที่หลากหลายซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตตั้งประเด็น คำถาม จดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในทุกขั้นตอนของการศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านหนองแวงเรือ ตำบลดงเมืองแอม อำเภอลำสนกวาง จังหวัดขอนแก่น

1.2 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือคือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย จัดทำแนวคำถาม

ฉบับร่าง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จัดทำแนวคำถามมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างและเนื้อหา

1.3 การกำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นการโดยการเตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพราะสามารถยืดหยุ่น และกระทำได้ง่าย และมีความต่อเนื่องของคำถาม สามารถเจาะลึก การตั้งแนวคำถามหลักไว้ก่อนล่วงหน้าเป็นแบบกว้างๆ เพื่อให้มีจุดยืนและประเด็นที่ต้องสัมภาษณ์ ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ไม่มีการกำหนดหรือเรียงลำดับหัวข้อคำถาม แต่เป็นการสนทนาแบบธรรมชาติ และไม่สร้างความ อึดอัดแก่ผู้ถูกซักถาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลแบบเจาะลึกในประเด็นหลัก และความคิดเห็นส่วนตัวในด้านต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีต่อสถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทำการเก็บข้อมูลด้วยตัวเองเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ด้วยการเข้าไปทักทายและพูดคุยหรือโทรศัพท์นัดหมายและเข้าร่วมกิจกรรมทำความรู้จักกับผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์ และได้ซึ่งข้อมูลเชิงลึกในครั้งต่อไป เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ในด้านการสังเกตข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ สภาพที่ตั้ง ขอบเขตพื้นที่

เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย รวมถึงข้อมูลทางสังคมศาสตร์และสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น การปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชน แนวความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของคนในชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อันเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษารั้งนี้

3. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (Primary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวความคิด และบทความทางวิชาการจากสารสารต่างๆ ที่เป็นหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เช่น แนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับ Balanced Scorecard แนวคิดการบริหารการตลาด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบความคิด

4. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ ตำบลดงเมืองแ่อม อำเภอลำลูกกา จังหวัดขอนแก่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับกลุ่ม หรือบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการผลิตสินค้าชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นางอนงค์ สอนขุน (ประธานกรรมการ) นางจี ศรีคลัง (รองประธาน) นางเกตุ โพธิ์นา (รองประธาน) นางสมัย แสนจันแดง (เลขานุการ) นางสาวด อรัญศรี (เหรัญญิก) และนางปัจฉา มาศรี (ประชาสัมพันธ์)

5. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งแยกแยะ

จับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสมและไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้มีส่วนราชการต่างๆ ให้คำปรึกษา เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน ชกส. อบต. โรงเรียน กศน. และศบคต.ดงเมืองแ่อม

6. การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการที่สำคัญ เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและสนทนากลุ่มจากตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงทำการจัดระเบียบข้อมูล เป็นการถอดเทป จัดเป็นหมวดหมู่โดยใช้ความถี่ในการอธิบายเชิงพรรณนา เมื่อจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบแล้ว จึงหาข้อมูลสรุปและตรวจสอบความหมาย ซึ่งผู้วิจัยต้องนำข้อมูลทั้งหมดทำการวิเคราะห์ โดยการใ้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

7. ความถูกต้องตรงประเด็นและความเชื่อถือได้ของผลการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ ผู้วิจัยได้นำเอาหลักของ Triangulation Method มาใช้ในการออกแบบวิจัย กล่าวคือ ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้วิธีการเชิงคุณภาพที่หลากหลาย ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมทั้งมีขั้นตอนการวิจัยที่เป็นระบบ เพื่อสร้างความเชื่อถือได้ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปกล้วย

บ้านหนองแวงเรือ ตำบล ดงเมืองแอม อำเภอ เขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านหนองแวงเรือ ตำบลดงเมืองแอม อำเภอ เขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 30 คน ในจำนวนนี้รวมคณะกรรมการ จำนวน 6 คน ได้ร่วมกันก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการ ดำเนินชีวิตประจำวันตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำสินค้าการเกษตร ที่มีอยู่ในพื้นที่แปรรูป และเป็นการเพิ่มรายได้ ให้กับคนในครอบครัว ด้วยการนำผลิตภัณฑ์ไป จำหน่ายให้กับประชาชนในพื้นที่และจังหวัด ใกล้เคียง สำหรับแหล่งเงินทุนจะมีที่มาจาก 4 ช่อง ทางคือ 1) เงินลงทุนเริ่มแรกได้จากหุ้นของสมาชิก คนละ 3,000 บาท 2) กู้ ธ.ก.ส จำนวน 500,000 บาท เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้า (ซึ่งแหล่งเงินทุนหลักๆ จะอยู่ในส่วนนี้) 3) ได้รับ จากกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 500,000 บาท และ 4) จาก อบต. จำนวน 58,000 บาทเงินทุน

สภาพการบริหารจัดการโดยทั่วไป จะเป็นการผลิตกล้วยตาก โดยการแบ่งหน้าที่กันทำ ไม่ได้มีการบังคับหรือจัดตารางเวลาที่ชัดเจน ซึ่งปัจจุบันจะผลิต 8 เดือน และหยุดการผลิตในช่วง ฤดูฝน เนื่องจากมีปัญหาเรื่องแดดในการตากกล้วย จากนั้นจะใช้เวลาในกระบวนการแปรรูปประมาณ 11-14 วัน และเก็บใส่ถุง นำไปใส่บรรจุภัณฑ์

เพื่อรอจำหน่ายต่อไป โดยตั้งราคาขายอยู่ที่กล่อง ละ 35 บาท (3 กล่อง 100 บาท) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ ทางการตลาดที่ใช้กันทั่วไป

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีลูกค้ามารับซื้อเอง และการจัดส่งทางไปรษณีย์ แต่การจัดจำหน่าย ยังถือว่าอยู่ในวงแคบ เนื่องจากยังไม่มี การประชาสัมพันธ์มากนัก แม้ที่ผ่านมาได้นำสินค้าไป จัดแสดงในงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี รวมทั้งตามงาน จัดแสดงสินค้าท้องถิ่น ซึ่งได้รับผลตอบแทนที่ดี ส่งผลให้สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านหนองแวงเรือ เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยม มากขึ้น แต่ทางกลุ่มยังคงผลิตสินค้าได้ในจำนวน จำกัดและไม่สามารถผลิตในทุกช่วงฤดูกาลได้ ลูกค้าส่วนใหญ่จึงเป็นลูกค้าที่เดินทางมาซื้อและ ลูกค้าที่รับไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่งเท่านั้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและ อุปสรรคในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านหนองแวงเรือ สามารถสรุปได้ว่า ด้านการผลิต ในช่วงฤดูฝน ทางกลุ่มไม่สามารถทำการผลิตได้ เนื่องจากสภาพอากาศมีความชื้นสูงและไม่ค่อย มีแดด จึงไม่สามารถตากกล้วยได้ อีกทั้งในส่วน ของบรรจุภัณฑ์ แม้การมีบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยจะเรียก ความสนใจจากผู้บริโภคได้ แต่ขณะเดียวกัน ก็จะทำให้ราคาของสินค้าสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับขณะนี้ยังไม่มีแหล่งเงินทุนที่มากพอ ทำให้เรื่องดังกล่าวยังไม่อยู่ในความสนใจของทาง สมาชิกมากนัก เพราะลูกค้าจะเลือกซื้อที่รสชาติ ความสะอาด ความสดใหม่ของสินค้ามากกว่า รูปแบบสวยๆ ของบรรจุภัณฑ์ ด้านการตลาด

ยังคงขายแคในพื้นที่และสถานที่ใกล้เคียงเท่านั้น และยังขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ทาง โซเชียลมีเดีย เพราะทางสมาชิกไม่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก ในวงกว้าง ด้านแหล่งเงินทุน การได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังคงไม่ต่อเนื่อง และมีเงินทุนสนับสนุนที่น้อยมาก ส่วนภายในกลุ่มสมาชิก ไม่อยากกู้ยืมเงินมากนัก เพราะไม่มีผู้ค้ำประกัน และหลายคนมองว่า ไม่อยากเป็นภาระภายหลัง ทำให้การนำเงินมา ลงทุนและพัฒนา ยังคงดำเนินการอย่างไม่ต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทาง พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ก๋วยบ้านหนองแวงเรือ ผู้วิจัยมีความเห็น ว่า ด้านการผลิต จากปัญหาที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น หากมีผู้ออกก๋วยจากพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์ เซลล์) เพื่อทำให้การผลิตสามารถทำได้ในทุก ฤดูกาล โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน อีกทั้งยังช่วยย่น ระยะเวลาในการผลิตได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ออกก๋วยยังไม่เคยได้รับการทดลองมาก่อนว่า สามารถใช้ได้ผลดีกับก๋วยหรือไม่ จึงต้องศึกษา แนวทางดังกล่าว โดยขอคำปรึกษาจากกระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงคณะกรรม การมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงแนวทางในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป ด้านการตลาด ควรให้มีผู้ให้ คำแนะนำหรือความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้งานทางโซเชียลมีเดีย เพื่อพัฒนา ประชาสัมพันธ์แบรนด์สินค้าของวิสาหกิจชุมชน บ้านหนองแวงเรือให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ด้านช่อง

ทางการจัดจำหน่าย ควรเพิ่มช่องทางการจัด จำหน่ายด้วยการให้สมาชิกหรือผู้ที่สนใจรับสินค้า ไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่ง เพื่อเป็นการขยายช่อง ทางการจัดจำหน่ายให้กว้างขึ้นและเป็นการเพิ่ม รายได้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทางกลุ่ม มีความต้องการให้วิสาหกิจชุมชน เป็นแหล่งรายได้ หลักมากกว่ารายได้เสริมที่ทำแค่บางช่วงฤดูกาล ด้านแหล่งเงินทุน ในอนาคตควรมีภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามา สนับสนุนมากขึ้น เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงกว้างต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า มีสิ่งที่น่าสนใจ 2 ประเด็นคือ ด้านผลิตภัณฑ์ การที่ผลิตภัณฑ์ได้รับผลตอบแทนที่ดี จากผู้บริโภค เนื่องจากสินค้ามีความสดใหม่ สะอาด รสชาติอร่อย ไม่ใส่วัตถุกันเสีย และสารให้ความ หวาน แต่จะได้ความหวานจากกล้วยน้ำหว่า เป็นหลัก อีกทั้งราคาไม่แพง เป็นราคาที่ผู้บริโภค ทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ แม้จะได้กำไรน้อยแต่ สามารถรักษารฐานลูกค้าเอาไว้ได้ แล้วยังขยายฐาน ลูกค้าด้วยการเพิ่มรสชาติ จากเดิมที่มีแต่รสหวาน ได้เพิ่มรสบาร์บิคิวและรสเค็มลงไป ซึ่งผลตอบแทน ที่ได้ค่อนข้างดีทีเดียว สอดคล้องกับงานวิจัย ของปรียาวดี บุญแฮด (Boonhad, 2007 : 15) การสังเคราะห์ภูมิปัญญาในการทำผลิตภัณฑ์ จากกล้วย ส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ เป็นที่ยอมรับ ของสมาชิกและผู้บริโภค เนื่องจากกล้วยเป็น วัตถุดิบที่สามารถหาได้ง่ายในเมืองไทย ราคาไม่แพง และสามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าได้หลากหลาย

ชนิด มีรสหวานตามธรรมชาติ มีคุณค่าทางอาหาร และคุณประโยชน์ที่ทุกคนสามารถทานได้ ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยชรา ดังนั้น หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากกล้วย จะส่งผลให้เกิดการรับรู้และเป็นที่รู้จักได้อย่างรวดเร็วกว่าผลไม้ชนิดอื่นๆ

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ยังไม่ค่อยมีการส่งเสริมด้านการตลาดมากนัก แต่ที่ผ่านมามีการนำสินค้าไปจัดแสดงในงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีส่งผลให้สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านหนองแวงเรือเป็นที่รู้จักมากขึ้น ส่วนการประชาสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ยังคงขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ทางกลุ่มยังคงพยายามให้มีการประชาสัมพันธ์และเพิ่มการรับรู้ไปสู่กลุ่มลูกค้าภายนอกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี นุกุลคาม และคณะ (Nugunkham, et al., 2000 : 29) กล่าวว่า ธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปกล้วยตากจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีกลุ่มที่เข้มแข็งและเรียนรู้ที่จะพัฒนาอยู่เสมอ ในส่วนนี้เอง แม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจแปรรูปกล้วยบ้านหนองแวงเรือ จะไม่เชี่ยวชาญการประชาสัมพันธ์ทางด้านโซเชียลมีเดียมากนัก แต่ที่ผ่านมาก็พยายามรักษาคุณภาพของสินค้าและประชาสัมพันธ์ผ่านทางงาน OPOP และงานจัดแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ อยู่เสมอเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มลูกค้าได้รับรู้ในวงกว้าง อีกทั้งยังพัฒนารสชาติของกล้วยตาก จากเดิมที่มี

เพียงรสธรรมชาติให้มีรสที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และพัฒนากล้วยตากให้มีความทันสมัย

6. ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1 ควรมีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชนจังหวัดขอนแก่น เพื่อสร้างกลุ่มเครือข่ายในการสื่อสาร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ

1.2 ในกรณีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกเหนือจากการขอคำปรึกษาจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงคณะเกษตรและคณะอุตสาหกรรมเกษตร แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าไปขอคำปรึกษาหรือศึกษาดูงานกับทางคณะได้ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนา และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สามารถผลิตได้ทุกฤดูกาลต่อไป

2. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาครัฐควรมีการประเมินสถานะของวิสาหกิจชุมชนทุกปี เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจที่สามารถดำเนินการธุรกิจได้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้ความช่วยเหลือแก่วิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหา ทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมถึงด้านเงินทุน โดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจนั้นๆ

References

- Boonhad, P. (2007). Development of a Standard Recipe for Sugar-Coated Crispy-Fried Banana of Women's Group in Tambon Namchan, Amphoe Seka, Changwat Nongkhai. *Master of Arts Degree in Developing Strategy*. Graduate School : Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Nugunkham, P. (2000). *The Factors That Influence the Success of Community Business in the Case of Industrial Business of Banana' Transformation in Pitsanuloke*. Bangkok : Rajamangala University of Technology.